

PALUPERA VALLA EELARVESTRAATEEGIA AASTATEKS 2016 – 2019

SISSEJUHATUS

Lähtudes kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest tuleb kohalikel omavalitsustel koostada eelarvestrateegia. Eelarvestrateegia koostatakse perioodi uuendataval põhimõttel ehk igal aastal, hiljemalt 15. oktoobriks, uuendatakse eelnevat valla eelarvestrateegiat, täpsustatakse kolme eelseisva aasta kavasad ning seatakse plaanid neljandaks aastaks.

Palupera valla eelarvestrateegia koostamise aluseks on Palupera valla arengukava 2012 – 2025 muudetud redaktsioon ja tegevuskavad, valla valdkondlikud arengukavad, valla asutuste arengukavad, riigi eelarvestrateegia 2016 -2019 ning Rahandusministeeriumi majandusprognoos. 2015. aasta kevadise majandusprognoosiga saab tutvuda Rahandusministeeriumi kodulehel <http://www.fin.ee>.

Vabariigi Valitsus on perioodiks 2015-2019 seadnud eesmärgid ja eesmärkide mõõdikud 23 tulemusvaldkonnas, milles oli Vabariigi Valitsuse prioriteetideks neli:

- * Laste vaesuse vähendamine
- * Tööjõu maksukoormuse vähendamine
- * Eesti julgeoleku kindlustamine
- * Jätkusuutlik riigi rahandus.

Eelarvestrateegias esitatakse majandusolukorra analüüs ning informatsioon põhitegevuse tulude ja kulude, investeerimistegevuse ning finantseerimise kohta. Eelarvestrateegia koostatakse perioodi uuendataval põhimõttel ehk igal aastal, hiljemalt 15. oktoobriks, uuendatakse eelnevat valla eelarvestrateegiat, täpsustatakse kolme eelseisva aasta kavasad ning seatakse plaanid neljandaks aastaks. Nii kohandatakse ja täpsustatakse perioodi plaane pidevalt muutuva majandus-, fiskaal- ja tegevuskeskkonnaga. Käesolev eelarvestrateegia on kassapõhine s.t. majandustehingud kavandatakse raha laekumise või väljamaksmisega samasse perioodi. Vastavalt finantsjuhtimise seadusele jagatakse eelarves ja ka eelarvestrateegias tehingud järgmisteks osadeks: tulud, kulud, investeerimistegevus, finantseerimistegevus, likviidsete varade muutus. Eelarvestrateegia on koostatud eurodes.

Palupera valla eelarvestrateegiaga püstitatakse järgmised eesmärgid:

- tagada stabiilne ja jätkusuutlik eelarvepoliitika, mis võimaldab ellu viia arengukavas toodud tegevusvaldkondade eesmärgid;
- jätkata tasakaalustatud eelarvestamist;
- hoida põhitegevuse tulem positiivsena, tagades nii jätkusuutlik investeerimistegevus ning laenuteenindamise kulude olemasolu;
- investeringute tegemisel kasutada ka Euroopa Liidu struktuurifondide võimalusi, leides seeläbi täiendavate finantsvahendite juurdetoomise võimalusi.

ELi vahenditest panustatakse viie üleriigilise eesmärgi saavutamisse:

- Haridus on kvaliteetne, kättesaadav ning õppija ja ühiskonna vajadusi arvestav
- Kõrge tööhõive ja kvaliteetne tööelu
- Teadmiste mahukas ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline majandus
- Puhas ja mitmekesine looduskeskkond ning loodusressursside tõhus kasutus
- Elanike vajadusi rahuldavad ja ettevõtlust toetavad kestlikud ühendused ja liikumisvõimalused

(Allikas: Riigi eelarvestrateegia Lisa 3. Perioodi 2014-2020 EL vahendite kasutamisest).

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest tulenevalt peab eelarvestrateegias kajastama ka andmeid kohaliku omavalitsuse sõltuvate üksuste kohta. Palupera vallas on sõltuvateks üksusteks vee-ettevõtja osühing PALU-TEENUS. 2015.aastal tehti valla eelarvest sihtotstarbelisi eraldiste vee-ettevõtjale summas 37 500 eurot. Eelarvestrateegia koostamise perioodil 2016-2019 on samuti plaanitud osühingule PALU-TEENUS valla eelarvest eraldisi. Vallavalitsus peab vajalikuks jätkata valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kavas 2014-2030 planeeritu elluviimist.

Eelarvestrateegia elluviimine toimub iga-aastaste eelarvete kaudu.

Eeltoodust lähtudes on käesolev Palupera valla eelarvestrateegia koostatud valla eelarvepoliitika pikemaajalise jätkusuutlikkuse tagamiseks ning tulude ja kulude pikemaajaliseks planeerimiseks.

Eelarvestrateegia koostamise peaeesmärgiks on kindlustada kavandatavate tuludega kulude ja investeeringute mahud eelseisvatel aastatel, määratleda valla strateegilised eesmärgid ja valla laenustrateegia.

MAJANDUSLIK OLUKORD

Ülevaade Eesti majanduskeskkonnast

Kohaliku omavalitsuse üksustel on avaliku sektori ülesannete täitmisel oluline osa. Vaatamata kohaliku omavalitsuse üksuse suurusele, täidetakse ühesuguseid ülesandeid – korraldatakse lasteaedade, koolide, huvikoolide, rahvamajade, raamatukogude, spordirajatiste, hooldekodude ja tervishoiuasutuste ülalpidamist, sotsiaalabi ja sotsiaalteenuste osutamist, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmekäitlust, territoriaalplaneerimist, valla- või linnasisest ühistransporti, valla teede ja tänavate korrashoidu jne.

Rahandusministeeriumi kohalike omavalitsuste finantsjuhtimise osakonna poolt koostatud analüüsi kohalike omavalitsuste 2014.aasta eelarve tulude ja kulude täitmise, investeerimistegevuse, finantseerimistegevuse jt. analüüsiga saab lähemalt tutvuda Rahandusministeeriumi kodulehel <http://www.fin.ee>. Analüüs annab ülevaate kohalike omavalitsuste tegevusest erinevates valdkondades avalike teenuste osutamisel ja kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmisest ja selleks vajalike vahendite kulutamisest.

Kohaliku omavalitsuse üksuste eelarved on iseseisvad - nad otsustavad ise nende koostamise üle.

Rahandusministeeriumi prognoosi järgi kasvab Eesti majandus tänavu, 2015. aastal oodatust tagasihoidlikuma sisenõudluse toel 1,5 protsenti. Statistikaamet teatas, et Eesti sisemajanduse koguprodukt (SKP) 2015. aasta II kvartalis võrreldes eelmise aasta sama kvartaliga kasvas 2%. Selle aasta oodatust väiksema majanduskasvu põhjus on investeeringute langus peamiselt erasektoris. Kuigi selle aasta esimese poole majanduskasv on olnud oodatust tagasihoidlikum, on maksude laekumine olnud valdavalt plaanipärane. Enam on ületanud tulude prognoosi ettevõtete tulumaksu laekumine, mille tulemusel väheneb prognoositav valitsussektori eelarvepuudujääk 0,2 protsendini SKPst. Samas näitab makromajandusprognoosist lähtuv riigi rahanduse prognoos, et valitsussektori eelarvepositsioon jõuab tasakaaluni 2016. aastal.

DNB prognoosib Eesti osas majanduskasvu kiirenemist tänavuse aasta 1,5%-lt aastaks 2017 kuni 3,5%-ni ning aastaks 2018 peaks kasv olema juba 3,7%. Samuti on oodata ehitusturu kasvu kiirenemist seoses erasektori suureneva investeerimisaktiivsusega.

Majanduskasvu riskid on seotud peamiselt Ukraina sündmustega ning mille täpsemaid majanduslikke mõjusid on enne välispoliitilise olukorra stabiliseerumist veel keeruline hinnata.

Tagasihoidlikum nõudlus välisurgudel ning madalseis suure osakaaluga kaupade väljaveos tingis ekspordi prognoosi langetamise 2,4 protsendini. Jõudsamalt hakkab eksport suurenema järgmisest aastast ning siinsete ettevõtete kasvuvõimalusi hakkab avardama ka Soome majanduse järk-järguline kosumine. Prognoosiperioodil jääb impordi kasv ettevõtete suure investeerimisvajaduse tõttu ekspordist mõnevõrra kiiremaks.

Tarbijate kindlustunne on viimased paar aastat püsinud tõusutrendil, mistõttu võib eeldada, et stabiilse arengu jätkumisel ja töötuse taandumisel aeglustub eratarbimise kasvutempo sellel ja järgmisel aastal vaid marginaalselt, jäädes veidi alla 4 protsendi. Sellel aastal toetab tarbimise reaalkasvu langev inflatsioon ning järgmisel aastal tulumaksumäära langetamine.

Tarbijahindade tõus jääb selle aasta alguses madalale tasemele ning kiireneb pisut aasta lõpukuudel. Hindu mõjutab tänava toiduhindade tõus aasta teises pooles ning eluasemekulude langus elektri ning kaugkütte ja gaasi odavnemise tõttu. Aasta kokkuvõttes jääb hinnatõusuks 1,4 protsenti ning 2015. aastal 2,7 protsenti.

Tööga hõivatud inimeste arvu kasv jätkub aastatel 2014–2015, kuid pöördub seejärel ilmselt väiksesse langusesse. Töötuse määr väheneb järgmisel aastal alla 8 protsendi ning soodsate majandusarengute puhul prognoosiperioodi lõpuks 6 protsendi lähedale. Keskmise palga kiire pea 8-protsendiline kasv üllatas 2013. aastal ning edaspidi jääb kasvutempo mõnevõrra madalamaks, 6–7 protsendi juurde. Keskmise reaalsalga kasv püsib aga madala inflatsiooni tõttu tänava endiselt kõrge (4,8 protsenti) ja edaspidi jääb 3,5 protsendi lähedale.

Seoses majanduskeskkonna mõningase halvenemisega on vähendatud ka maksulaekumiste prognoosi, peamiselt sotsiaalmaksu ja kütuseaktsiisi laekumist. Seoses sellega kujuneb sellel aastal valitsussektori nominaalseks eelarvepuudujäägiks 0,7 protsenti SKPst, struktuurselt (positsioon ilma ühekordsete mõjudeta ning majandustsükli mõju arvestades) püsib eelarve tasakaalus. Nominaalset puudujääki on võimalik finantseerida riigi likviidsetest finantsvahenditest.

Riigirahanduse prognoos arvestab kehtivate seadustega, mis tähendab, et võimalikud lisameetmed (sh uus koalitsioonileping) lisatakse prognoosile riigi eelarvestrateegia (RES 2015-2018) koostamisel. RES-iga kinnitab valitsus järgmise nelja aasta eelarvepoliitilised põhimõtted, sealhulgas järgnevate aastate valitsussektori eelarvepositsiooni eesmärgid. Eesti saab Euroopa Liidult miljardeid eurosid ja uuel eelarveperioodil soovitakse raha targemalt kasutada. Betoonilt ja raualt on tähelepanu pööratud inimeste ja ettevõtete nutikuse arendamisele.

Sotsiaalmajanduslik olukord Palupera vallas

Palupera vald asub Valga maakonna põhjaosas. Valla üldpindala on 123,32 km², olles üks väiksemaid Valgamaal. Valla eelarve tulubaasi suurus sõltub maksumaksjast. Maksumaksjaks on kodanik, kes on 1. jaanuari seisuga registreeritud Palupera valla rahvastikuregistris. 1. jaanuari 2015. aasta seisuga elas valla territooriumil rahvastikuregistri andmetel 1090 inimest. Palupera vallas asub 14 küla. Valla suurimaks külaks on Nõuni küla (229 elanikku), järgneb Palupera küla (214 elanikku). Vallakeskus asub Hellenurme külas (162 elanikku).

Seisuga 01.01.2015.a. on vallas 15% elanikkonnast tööeas nooremad, 75% tööelised, 10% tööeas vanemad (Eesti tööturustatistika käsitleb 15-74 aasta vanuseid inimesi tööelistena). Aastal 2011 olid näitajad vastavalt 17%, 63% ja 20%.

Aastatel 2011-2015 on kõige enam (+2,5%) suurenenud elanike osakaal vanuses 55-64. Võrreldes 2011.aastaga on enam vähenenud (-1,2%) eelkooliealiste laste osakaal. Laste osakaal vanuses 16-18 on ajaperioodil 2011-2015 jäänud üsna stabiilseks, samuti ei ole oluliselt muutunud pensioniealiste elanike osakaal.

Positiivne on Palupera vallas elanikkonna vähenemise %, mis oli 2011-2015 perioodil 3,5%. Elanikkonna vähenemist perioodil alla 5% peetakse suhteliselt stabiilsena püsimiseks. Elanike arvu langus on tingitud nii madalast loomulikust iibest kui väljarändest.

Vallas on probleemiks suur ülalpeetavate määr. Ülalpeetavate määra all peetakse silmas mittetöölise (0-14-aastased ja üle 65-aastased) elanike arv 100 tööelise (15-64-aastased) elaniku

kohta. Kui demograafilise tööturururve indeks on suurem kui 1, võib prognoosida tööjõu pakkumise suurenemist. Ja vastupidi: 1-st väiksem indeks prognoosib tööjõupuuduse tekkimise võimalust.

Palupera vald on tööturururveindeksi poolest langenud allapoole nii Valgamaa kui ka Eesti keskmisest näitajast. Tööturururveindeks on nüüd viimastel aastatel langenud alla 1, mis näitab, et tööturule sisenejate hulk piirkonnas on väiksem, kui sealt lahkujate hulk. Samuti saab väita, et tööturul on tekkimas tööjõu puudus.

Palupera vallas oli palgatöötajate keskmine brutotasu eurodes 2014. aastal (882,17) kõrgem kui Valgamaal keskmiselt (798,61). Valla hea asukoht loob võimaluse paljudele piirkonnas elavatele kodanikele leida tööd lähedal asuvates tömbekeskustes, milleks on Otepää, Elva, Rõngu, aga ka Tartu. Hea on tõdeda, et töötuse määr on Palupera vallas vähenenud. Viimastel aastatel on püsinud töötute arv 20 inimese juures.

Palupera valla eelarvetes on panustatud hariduse, kultuuri, sportimisvõimaluste, vabaaja sisustamise arendamisesse ja parendamisesse nii laste, noorte kui täiskasvanute osas.

Palupera vallas on väljakujunenud haridusasutuste võrgustik: koolieelne lasteasutus – Hellenurme lasteaed ja põhikool Palupera mõisahoones. Vallas on kaks rahvamaja-kultuurimaja, kaks raamatukogu, noortekeskus ja külamaja, staadion mini-arenaga, kaasaegne hooldekeskus. Vallas on aktiivselt tegutsevad naiskoor, tantsukollektiivid, samas ka pikaajalised sündmuste korraldamise traditsioonid.

Kõiki eelnevaid tegevusi on valla eelarvest võimaluste piires rahastatud ja arendatud. See on olnud võimalik üksnes säästlikule ja optimaalsele eelarvepoliitikale, mida vallas on rakendatud. Säästlik ja konservatiivne eelarvepoliitika on taganud vallale seadustega pandud ülesannetega toimetuleku ja majandusliku stabiilsuse. Täpsema ülevaate valla sotsiaal- ja majandusolukorrast annab juunikuus volikogu poolt kinnitatud 2014.aasta majandusaasta aruanne (vt. valla veebilehelt).

Palupera vald on keskmiselt tulukas ja keskmiselt toimetulev vald.

Palupera vald peab jätkuvalt suutma tõestada oma haldussuutlikust ja jätkama arengut ka majanduslikult keerulistes oludes.

PÕHITEGEVUSE TULUD

Omavalitsuse tulubaas

Kohaliku omavalitsuse eelarve kujunemist mõjutavad üldine majanduse olukord, riigieelarvest eraldatavate vahendite suurus, maksude laekumine, kohalikud poliitilised otsused ning rahvastikusündmused. Kohalike omavalitsuste tulubaas on viimastel aastatel olnud stabiilne. Ka järgnevatel aastatel ei ole ette näha keskvalitsuse meetmeid, mis muudaksid olulisel määral omavalitsuste tulubaasi. Seega on antud eelarvestrateegias säilitatud aastate keskmine tulubaas prognoosiperioodi lõpuni.

Palupera valla eelarve põhitegevusetulu koosneb makstuludest, tuludest mis saadakse kaupade ja teenuste müügist, sihtotstarbelistest toetustest tegevuskuludeks, mittesihtotstarbelistest toetustest ja muudest tegevustuludest. Üle poole 2015. aasta eelarvetuludest moodustavad maksutulud, järgnevad saadavad toetused jooksvateks kuludeks, kus suurimaks on riigi poolt eraldatav tasandus- ja toetusfondi eraldised. Tasandusfond on mõeldud eelarveliste võimaluste ühtlustamiseks. Toetusfond koosneb toetustest õpetajate tööjõukuludeks, õppevahendite ostuks, koolilõunaks ning toimetulekutoetusteks. Lisaks eraldatakse toetusi kohalike teede hoiuks.

Tulud kaupade ja teenuste müügist sisaldavad lisaks muudele tuludele veel riigilõive ning haridusteenuste müüki teistele omavalitsustele. Muude tegevustulude osas on kajastatud vee erikasutustasud, saastetasud. Üle poole tuludest saadakse maksutuludest, järgnevad mitmesugused toetused, muude tululiikide osakaal on oluliselt väiksem.

Põhitegevuse tulude kasvuks 2016. aastal on kavandatud 3,8%. Näitajat võivad suurendada ühekordsete sihtotstarbeliste toetuste saamine. Järgnevatel prognoosiaastatel on põhitegevuse tulude kasvuks arvestatud ka 3,8% .

Maksud

Maksudkorralduse seaduse kohaselt jagunevad maksud riiklikeks maksudeks ja kohalikeks maksudeks. Riiklikud maksud on füüsilise isiku tulumaks ja maamaks. Kohaliku maksuna on omavalitsus kehtestanud reklaamimaksu. Maksutulu moodustab valla eelarve põhitegevuse tuludest prognoosiperioodil mitte üle 56%.

Füüsilise isiku tulumaks

Kõige suurema osakaaluga tululiik on füüsilise isiku tulumaks. Tulumaksu laekumist mõjutavad maksumaksjate arv ja keskmine töötasu ning riigi poolt eraldatava tulumaksu osa suurus. Tulenevalt tulumaksuseadusest laekus maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele 2013. aastal 11,57%, alates 2014. aastast 11,6% residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust. Varasematel aastatel oli 11,4%. Tulumaksu laekumise tõusuks oli 2015. aastal planeeritud 8,0%, eeldatav laekumine tuleb aga 7%. 2016-2019. aastatel planeerime tulumaksu laekumise tõusu mitte üle 5,0% igal aastal võrreldes eelneva aastaga.

Tulumaksu laekumise planeerimise aluseks on eelnevate aastate tulumaksu laekumine, prognoositav elanike ja maksumaksjate arv Palupera vallas ning Rahandusministeeriumi 2015. aasta kevadises prognoosis toodud keskmise palga prognoos.

Maamaks

Maamaks on maa maksustamishinnast lähtuv omandimaks, mida maksab maa omanik või kasutaja lähtudes maakasutusseadusest. Maksumäär kehtestab kohaliku omavalitsuse volikogu ning ta laekub 100% valla eelarvesse. Palupera vallas on maamaksumäär 2015. aastal: ärimaal, metsamaal, muul maal 2,3 % ning haritaval maal ja looduslikul rohumaal 1,5 % maa maksustamise hinnast.

Koduomanike maksukoormuse vähendamiseks kaotati alates 2013. aastast maamaks kodu alusel maale tiheasustusega piirkonnas kuni 0,15 ha ulatuses. Maamaksu laekumisest saamata jäänud tulu kaetakse alates 2014. aastast osaliselt füüsilise isiku tulumaksu laekumise määra 0,17% -lise tõusuga. Prognoosiperioodil on maamaksu laekumine planeeritud 40 000 eurot.

Kaupade ja teenuste müük

Kaupade ja teenuste müügis kajastatakse kogu Palupera Vallavalitsuse ja tema hallatavate asutuste poolt teenitud tulu nii kaupade müügist kui ka mitmesuguste teenuste osutamisest. Antud tuluartikli alla kuuluvad ka riigilõivud. Põhiosa tuludest laekuvad haridusasutuste majandustegevusest ning vallavara üüri- ja rendituludelt. Haridusalase tegevuse tuludest on suurim teistelt omavalitsustelt laekuvad summad haridusasutuste tegevuskulude katmisel.

Tulud kaupade ja teenuste müügist on plaanitud aluseks võttes viimaste aastate taset ja muutusi selles. Strateegiaperioodil ei ole arvesse võetud võimalikku õpilaste arvu olulist vähenemist. Mitmed müügist saadavad tulud on seadustega määratletud, näiteks haridusteenuste müük teistele omavalitsustele. Osalustasude, kohamaksude jt. tõstmise puhul peab vallavalitsus vajalikuks samaaegselt plaanida sotsiaaltoetuste reale lisavahendeid, kuna siin valdkonnas on tegemist eelkõige laste, õpilaste ja noortega ning nende hariduse omandamise ja vabaaja tegevusega.

Toetused

Enamus toetusi laekub riigieelarvest. Toetused on jaotatud toetusfondi, tasandusfondi ja muudeks jooksvateks toetusteks. Toetusfond sisaldab riigieelarves tasandusfondi reall konkreetsete ülesannete täitmiseks eraldatavaid vahendeid. Toetusfondist eraldatakse toimetulekutoetus, puuetega laste hooldajatoetus, sotsiaalteenuste korraldamise toetus, hariduskulude toetus ning sündide ja surmade registreerimise toetus. Nimetatud vahendite jaotusmehhanismi kehtestab Vabariigi Valitsus. Antud eelarvestrateegias on arvestatud, et sotsiaal- ja haridusvaldkonna kulude katteks eraldatavad vahendid maht vähesel määral tõuseb.

Tasandusfondist eraldatakse vahendeid omavalitsustele, kelle arvestuslikud kulud jäävad alla arvestuslikele tuludele. Tasandusfondi eraldis sõltub elanike arvust, kohaliku omavalitsuse arvestuslikust keskmisest tegevuskulust, tulumaksu laekumisest, arvestuslikust maamaksust. Tasandusfondi koefitsient määratakse igal aastal Vabariigi Valitsuse määrusega. Muude toetuste all kajastatakse sihtotstarbelisi toetusi riigilt ja riigiasutustelt, valitsussektori avalik-õiguslikelt juriidilistelt isikutelt ja sihtasutustelt ning muudelt isikutelt. Need toetused on üldjuhul sihtotstarbelised ja nendega kaasnevad lepingulised kohustused teatud kulutuste tegemiseks.

Muud tulud

Palupera valla eelarves kuuluvad muude tulude alla vee erikasutustasu. Keskkonnatasude seaduse kohaselt laekub vee erikasutustasu 50% riigieelarvesse ja 50% vee erikasutusõiguse asukoha kohaliku omavalitsuse eelarvesse, kui vett võetakse erikasutuse korras siseveekogust või põhjaveekihi. Muude tegevustulude kasvuks aastatel 2016-2019 on arvestatud 5-8% .

PÕHITEGEVUSE KULUD

Põhitegevuse kulude planeerimise eesmärgiks on eelarve tasakaalu tagamine ja finantsdistsipliini meetmete rakendamine.

Põhitegevuse kulud jaotuvad tegevuskulude katteks valla poolt antavateks toetusteks ja muudeks valla tegevuskuludeks. Eelarvestrateegia perioodi jooksul planeeritakse mõõdukat tegevuskulude kasvu.

Põhitegevuse kulude plaanisel eelarvestrateegia perioodiks on lähtutud põhimõttest, et valla asutused majandavad heaperemehelikult, säästlikult ja optimaalselt. Oluline on, et eelarvepoliitilised otsused jälgiks arengukavas planeeritud ning käsitleksid kõiki rahastamisallikaid. Uute tegevuste alustamine, tegevuste mahtude suurendamine eeldab seniste tegevuste rahastamise ülevaatamist ning vajadusel valdkondade siseselt prioriteetide ümberseadmist. Uute prioriteetide rahastamine eeldab vajadusel seniste teenuste ja toetuste mahu vähendamist või lõpetamist.

Strateegia koostamisel on arvestatud, et kõik hallatavad asutused jätkavad oma tegevust ning koosseisudes olulisi muudatusi ei toimu. Põhitegevuse kulude kasvuks oli 2015. aastal arvestatud 14%. Järgnevateks aastateks kulude kasvu prognoos on 4% lähedane. Jätkuvalt on surve palgatõusule, kuid selle realiseerimine sõltub olemasolevate tegevuste korrigeerimisest. Valla eelarvest finantseeritava töajõukulude kasvuks on aastatel 2016-2019 arvestatud 4-5%, sest eeldatavasti on tõusmas alampalk, õpetajate palgad jm.

PÕHITEGEVUSE TULEM

Põhitegevuse tulem võrdub põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahel. Omavalitsusel tuleb tegevustulem hoida positiivne, et tagada laenude tagasimakse ja teenindamise kulud ning investeerimisvõime uutele arendusprojektidele.

INVESTEERIMISTEGEVUS

Investeeringustegevuse eelarve koosneb investeeringustegevuse tuludest ja kuludest. Tuludeks on põhivara müük, saadavad toetused põhivara soetamiseks, finantstulud. Investeeringustegevuse eelarve kuludeks on põhivara soetus, põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine ja finantskulud. Investeeringustegevuse eelarve on negatiivne, see tähendab, et investeeringustegevused kulud ületavad investeeringuteks saadavaid tulusid.

Põhivarade müügituluks on strateegiaperioodiks planeeritud vallale kuuluvate kinnistute müük. Investeeringute tegemise võimalus sõltub valla omafinantseerimise võimekusest.

FINANTSEERIMISTEGEVUS

Finantseerimistegevus peab võimaldama omavalitsuse investeeringustegevuse ja arendamistegevuse häireteta rahastamise, hoidma võlakoorumust lubatud määras ja tagama samaaegselt olemasolevate maksekohustuste täitmise. Eelarvestrateegia koostamise ajal ei ole Palupera Vallavalitsusel laenu.

Finantstulud on eelarveaastal laekuvad pangaintressid kontojääkidelt pangas.

Netovõlakoorumus on võlakohustuste ja likviidsete varade kogusumma vahe aruandeaasta lõpu seisuga. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus sätestab, et netovõlakoorumus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat. Kui kuuekordne põhitegevuse tulude ja –kulude vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoorumus ulatuda kuni 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Tulenevalt eeltoodust võib Palupera valla netovõlakoorumus ulatuda 60% põhitegevuse tuludest.

LIKVIIDSETE VARADE EELARVEOSA

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse alusel kuuluvad likviidsete varade muutuse koosseisu raha ja pangakonto saldode muutus, rahaturu- ja intressifondide aktsiate või osakute ning võlakirjade saldo muutus. Likviidsete varade saldo suurenemine ja vähenemine kajastatakse likviidsete varade muutuse eelarveosas vastavalt pluss- või miinusmärgiga.

Strateegiaperioodil on kavandatud likviidsete varade pidev vähenemine ning nende arvelt kaetakse investeeringuprojektid.

EELARVESTRAATEEGIA KOONDTABEL RIIGILE ESITATAVAL VORMIL

Palupera vald	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	970 399	1 071 243	1 112 788	1 155 696	1 199 601	1 246 600
Maksutulud	538 503	580 000	607 000	635 350	665 120	696 376
sh tulumaks	496 097	540 000	567 000	595 350	625 120	656 376
sh maamaks	42 406	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
sh muud maksutulud	0	0				
Tulud kaupade ja teenuste müügist	28 258	52 053	53 000	53 000	53 000	53 000

Saadavad toetused tegevuskuludeks	376 111	407 170	419 788	432 346	444 481	457 224
sh tasandusfond	106 784	174 632	174 632	174 632	174 632	174 632
sh toetusfond	187 500	220 149	231 156	242 714	254 849	267 592
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	81 827	12 389	14 000	15 000	15 000	15 000
Muud tegevustulud	27 527	32 020	33 000	35 000	37 000	40 000
Põhitegevuse kulud kokku	905 141	1 036 192	1 041 541	1 069 102	1 095 862	1 144 050
Antavad toetused tegevuskuludeks	96 193	71 650	78 000	81 900	86 000	90 295
Muud tegevuskulud	808 948	964 542	963 541	987 202	1 009 862	1 053 755
sh personalikulud	417 272	456 035	469 716	490 202	517 862	543 755
sh majandamiskulud	391 623	496 504	483 825	487 000	482 000	500 000
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud						
sh muud kulud	53	12 003	10 000	10 000	10 000	10 000
Põhitegevuse tulem	65 258	35 051	71 247	86 594	103 739	102 550
Investeeringitegevus kokku	-89 948	-96 011	-623 000	-64 400	-33 000	-11 000
Põhivara müük (+)	2 863	5 000				
Põhivara soetus (-)	-150 164	-106 100	-845 000	-383 000	-143 000	0
sh projektide omaosalus		-101 004	-620 000	-50 000	-20 000	0
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	57 353	5 089	225 000	333 000	123 000	0
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	0	0				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0				
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0				
Antavad laenud (-)	0	0				
Finantstulud (+)	0	0				
Finantskulud (-)	0	0	-3 000	-14 400	-13 000	-11 000
Eelarve tulem	-24 690	-60 960	-551 753	22 194	70 739	91 550
Finantseerimistegevus	0	0	600 000	-70 000	-70 000	-70 000
Kohustuste võtmine (+)	0	0	600 000			
Kohustuste tasumine (-)	0	0		-70 000	-70 000	-70 000
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-24 690	-60 960	48 247	-47 806	739	21 550
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+ suurenemine /- vähenemine)	0	0				
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	60 960	0	48 247	441	1 180	22 730
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	0	0	600 000	530 000	460 000	390 000
sh kohustused, mis ei kajastu finantseerimistegevuses						
sh kohustused, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse piirmäära	0	0				
Netovõlakoormus (eurodes)	0	0	551 753	529 559	458 820	367 270
Netovõlakoormus (%)	0,0%	0,0%	49,6%	45,8%	38,2%	29,5%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	582 239	642 746	667 673	693 418	719 761	747 960
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)				60,0%	60,0%	60,0%

Vaba netovõlakoormus (eurodes)				163 859	260 941	380 690
E/a kontroll (tasakaal)	0	0	0	0	0	0

Põhitegevuse tulude muutus	-	10%	4%	4%	4%	4%
Põhitegevuse kulude muutus	-	14%	1%	3%	3%	4%
Omafinantseerimise võimekuse näitaja	1,07	1,03	1,07	1,08	1,09	1,09

Investeeringuprojektid* (alati "+" märgiga)	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
09 Haridus - Hellenurme mõisahoone fassaad, tuletõkkeseksioonid	0	165 000	273 000	3 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		5 000	233 000	3 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		160 000	40 000		
06 Elamumajandus - Hellenurme ÜVK uusarendus	0	40 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		40 000			
04 Majandus - Hellenurme parkla	0	0	0	70 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				60 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>				10 000	
08 Kultuur - Nõuni kultuurimaja fassaad	0	175 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		175 000			
06 Kommunaalmajandus - Kullipesa kanalisatsioonitorustik	0	150 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		120 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		30 000			
09 Haridus - Palupera mõisahoone hüdroisolatsioon ja lindla ümberehitus	0	160 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		160 000			
06 Kommunaalmajandus - Palupera ÜVK uusarendus	0	30 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		30 000			
04 Majandus - Palupera kergliiklustee (rist-mõis)	0	10 000	0	70 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				60 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		10 000		10 000	
06 Kommunaalmajandus- Hellenurme küla kanalitorustiku	37 000	0	0	0	0

rek.						
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		37 000				
06 Kommunaalmajandus-Haljala elamu lammutamine (KREDEX)		7 596	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		5 089				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		2 507				
04 Majandus - Teede rek.		8 000	0	0	70 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					60 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		8 000			10 000	
09 Haridus – Nõuni teadusturismi ja koolituskeskus			115 000	110 000		
<i>sh toetuse arvelt</i>			100 000	100 000		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			15 000	10 000		
Eelpool nimetatamata muud projektid kokku		53 497	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>						
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		53 497				
KÕIK KOKKU		106 093	845 000	383 000	143 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		5 089	225 000	333 000	123 000	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		101 004	620 000	50 000	20 000	0

Kokkuvõtte

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud lähtudes kehtivatest õigusaktidest, arvestades neis sätestatud muudatuste mõju järgnevatiks aastateks. Kahjuks on eelarvestrateegia täpne prognoosimine raskendatud, kuna omavalitsused ei tea riigipoolseid lähitulevikku puudutavaid otsuseid.

Käesolev dokument on koostatud eeldustel, et Eesti majandus taastub ning tööhõive ja keskmine palk kasvavad, et Palupera valla elanikkond püsib ka järgnevatel aastatel suhteliselt stabiilsena ja et maksumaksjate arv kasvab. Suuremad investeeringud on eeloleval perioodil teostatavad eelkõige laenu- ja Euroopa Liidu struktuurivahendeid kaasates.